

Joachim Lelewel pochodził ze spolonizowanej szlachty pruskiej. Podczas powstania listopadowego dążył do przeprowadzenia w kraju radykalnych reform społecznych. Na emigracji oprócz działalności politycznej zajmował się także badaniami historycznymi.

niepodległej Polski jako republiki. Jednak po roku Komitet został rozwiązany przez władze francuskie, a zmuszony do opuszczenia Francji Lelewel przeniósł się do Brukseli.

Bardziej radykalny program głosiło utworzone w 1832 r. w Paryżu **Towarzystwo Demokratyczne Polskie (TDP)**. Działacze tej organizacji uważali, że Polska może odrodzić się w wyniku obejmującego wszystkie trzy zabory powstania zbrojnego, w którym znaczącą rolę odegrają chłopci. Liczyli, że powstańcy uzyskają wsparcie rewolucjonistów europejskich. Po odzyskaniu niepodległości Polska miała być republiką, w której zostaną przeprowadzone reformy społeczne, m.in. uwłaszczenie chłopów. TDP było największą emigracyjną organizacją Polaków. Działało we Francji, w Wielkiej Brytanii i Stanach Zjednoczonych. Do jego najważniejszych przedstawicieli należeli **Wiktor Heltman** i **Ludwik Mierosławski**.

– TEKST ŹRÓDŁOWY –

Manifest Towarzystwa Demokratycznego Polskiego

Towarzystwo Demokratyczne Polskie w swoim manifestie uzasadniało konieczność przeprowadzenia reform społecznych w Polsce.

[...] Towarzystwo, aktem założenia z dnia 17 marca 1832 r., wykazawszy konieczność reformy społecznej, postanowiło w duchu zasad demokratycznych nad odzyskaniem niepodległości kraju i usamodzielnieniem ludu. [...]

Bez równości nie ma wolności, bo tam, gdzie jedynym nie wolno czynić tego, co drudzy czynić mogą, musi być z jednej strony niewola, z drugiej despotyzm, a w całym społeczeństwie anarchia.

Bez równości nie ma braterstwa, bo tam, gdzie jedni zrzucają z siebie powinności i przenoszą je na drugich, musi być z jednej strony egoizm, z drugiej umysłowe i moralne znikczemnienie, a w całym społeczeństwie wzajemna [...] nienawiść. [...]

Polska więc niepodległa i Polska demokratyczna – oto cel stowarzyszenia naszego. [...] Wszyscy bez różnicy wyznań i rodu odbiorą w niej umysłowe, polityczne i socjalne usamowolnienie [niezależnienie], nowy porządek obejmujący własność, pracę, przemysł, wychowanie i wszystkie stosunki

towarzystwie, na zasadach równości oparty [...]. W Polsce więc są wszystkie warunki odzyskania niepodległego i demokratycznego bytu. Ona sama zdolną jest własnymi siłami powstać, najezdników [najeźdźców] zniszczyć, jarzmo wewnętrzne złamać i na trwałych zasadach demokracji istnienie swoje ugruntować. Lecz Polska oprócz sił własnych ma naturalnych sprzymierzeńców. [...] Z nieśmiertelnym duchem Polski sprzymierzyły się ludy, i [...] bratnie podały sobie ręce.

PRACA Z TEKSTEM ŹRÓDŁOWYM

1. Wyjaśnij, jakie znaczenie w walce o niepodległość Polski miałyby mieć wprowadzenie zasady równości.
2. Wymień siły, które zdaniem działaczy Towarzystwa Demokratycznego Polskiego miały się przyczynić do odzyskania niepodległości przez Polskę.

Źródło: Wielka Emigracja. Teksty źródłowe do nauki historii, oprac. M. Żychowski, z. 31, Warszawa 1962, s. 34–37.